

Het overleggen van producties

Hoor en wederhoor

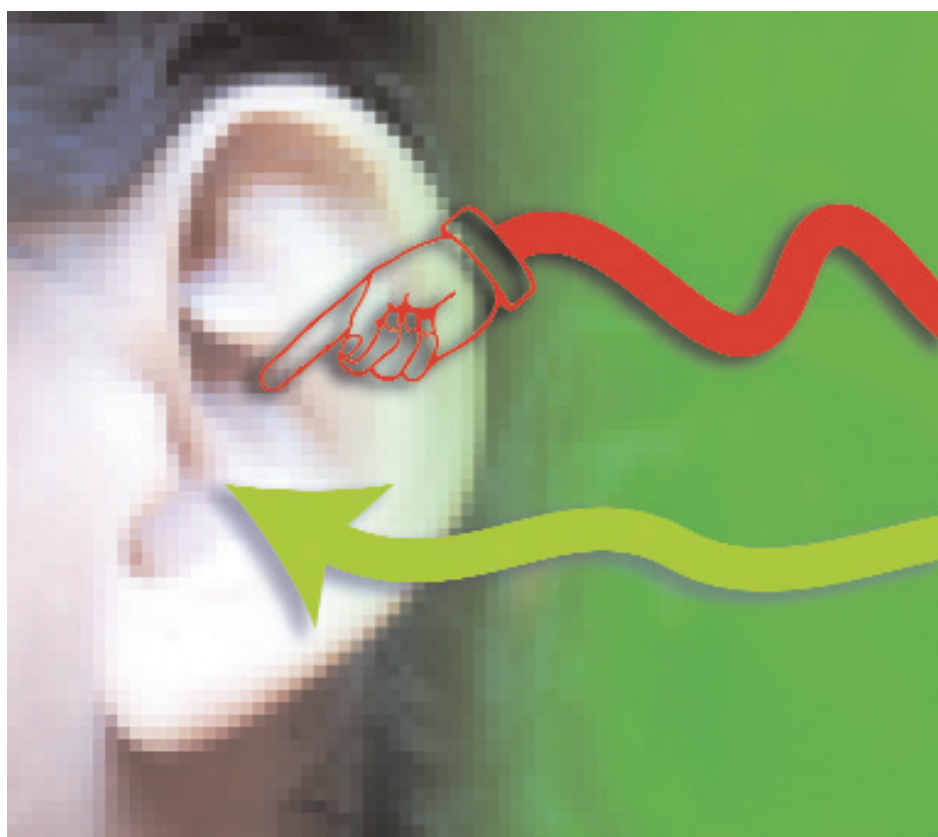
Tot wanneer kunnen stukken in geding worden gebracht? De Hoge Raad ging eind vorig jaar op deze vraag in. De gerechtsauditeur bij de Hoge Raad, mr. D.H. Thierry, bespreekt het arrest van het hoogste rechtscollege.

mr. D.M. Thierry
gerechtsauditeur bij de Hoge Raad der
Nederlanden

Procespartijen bepalen de feitenconstellatie waarbinnen de rechter de zaak onderzoekt en beslist. Zij staven hun stelling vaak aan de hand van producties, waarnaar in de gedingstukken wordt verwezen. Het overleggen van stukken moet – in de woorden van de Hoge Raad – voldoen aan het vereiste dat een partij die zich op bepaalde feiten en omstandigheden wil beroepen, dit op zodanige wijze behoort te doen dat voor de rechter duidelijk is wat hem als grondslag voor de beoordeling van de vordering wordt voorgelegd, en voor de wederpartij waarop zij haar verdediging dient af te stemmen. Zie HR 23 oktober 1992, NJ 1992, 814 en HR 31 december 1993, NJ 1994, 387. Bovendien moeten procespartijen hun producties overleggen op een zodanig tijdstip dat de wederpartij voldoende gelegenheid heeft haar verweer daartegen voor te bereiden. Deze regel heeft de Hoge Raad onlangs bevestigd in een arrest dat hierna wordt besproken.

Dipasa vordert in kort geding opheffing van door Huyton gelegde conservatoire beslagen. De President wijst de vordering toe. In appèl wijst het Hof de vordering af, waarbij het doorslaggevende betekenis toekent aan een beëdigde verklaring (hierna: 'affidavit'), die enkele dagen voor de zitting van het Hof door Huyton is overgelegd. Dipasa meent dat zij onvoldoende in de gelegenheid is geweest te reageren op deze affidavit. Zij klaagt in cassatie dat het Hof beginselen van een goede procesorde heeft geschonden door de affidavit ondanks protest van Dipasa als productie toe te laten en daaraan beslissend gewicht toe te kennen.

De Hoge Raad is het met Dipasa eens: het

Hof had in de omstandigheden van deze zaak de affidavit niet aan zijn beslissing ten grondslag mogen leggen zonder zich ervan te vergewissen dat Dipasa daarvan voldoende kennis heeft kunnen nemen en voldoende gelegenheid en tijd heeft gehad haar verweer

daartegen voor te bereiden. Deze omstandigheden betreffen kort gezegd dat de affidavit van vele bladzijden reeds ruim voor de zittingsdatum gereed was en is opgesteld om tegen Dipasa te worden gebruikt, doch eerst enkele dagen voor de zitting aan Dipasa ter

De rechter dient derhalve voor iedere zitting ter gelegenheid waarvan producties zijn overgelegd na te gaan tot welke 'soort' de producties behoren

beschikking is gesteld, ofschoon de zittingsdatum reeds maanden bekend was.

De beslissing van de Hoge Raad is gebaseerd op het beginsel van hoor en wederhoor. Hoar en wederhoor is een hoofdbeginsel van burgerlijk procesrecht (zie Hugenholtz/Heemskerk, 2002, nr. 5) en deze fundamentele regel heeft – aldus de Hoge Raad in deze zaak – ook betrekking op het overleggen van stukken vóór of tijdens een terechtzitting (rov. 3.5.1). Deze overweging van de Hoge Raad vindt steun zowel in zijn eerdere rechtspraak als in rechtspraak van het Europese

rechtspraak van de Hoge Raad en het EHRM de conclusie van A-G Wesseling-van Gent nrs. 2.3 t/m 2.12). Zie tevens het huidige art. 19 Rv.

In navolging op zijn eerdere uitspraken over het overleggen van stukken, geeft de Hoge Raad in de rechtsoverwegingen 3.5.1 en 3.5.2 een uiteenzetting aan de feitenrechter over hoe te handelen indien (kort) vóór of tijdens een zitting een productie is overgelegd. Ik interpreteer die uiteenzetting als volgt. De rechter moet de stukken globaal (de Hoge Raad spreekt van aard en omvang

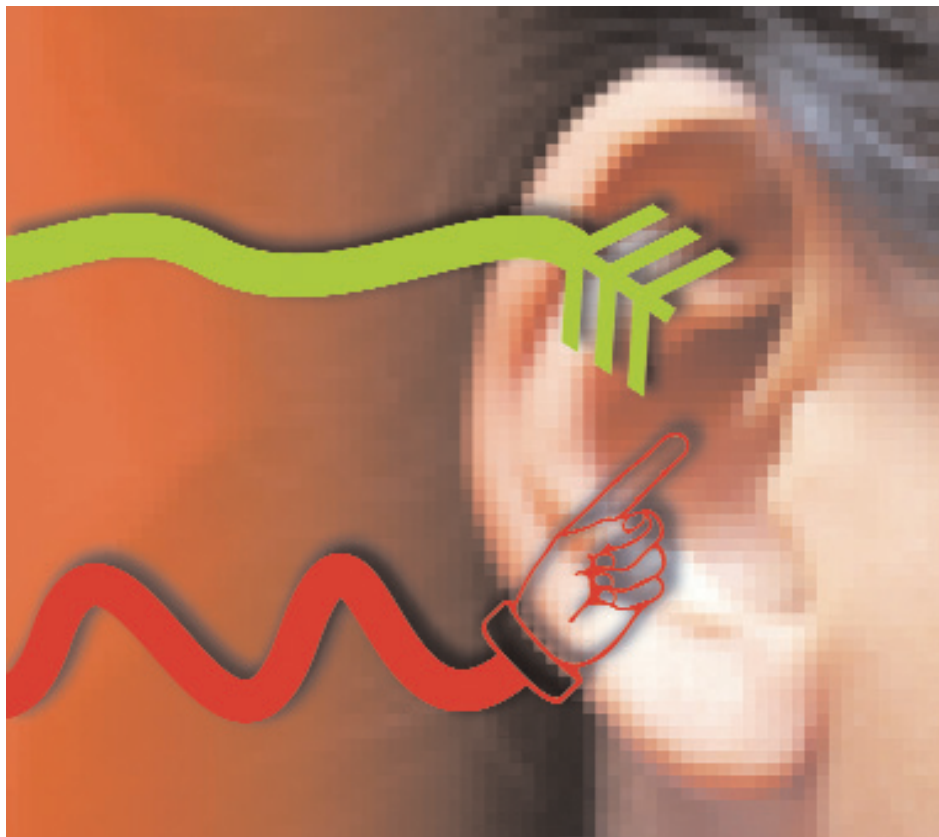
zijn dan een contract op tien pagina's. Vervolgens moet de rechter de bij globale lezing door hem bepaalde ingewikkeldheid van de productie afzetten tegen de tijd die de wederpartij heeft gehad om zich voor te bereiden op een reactie.

Wanneer de rechter van mening is dat aard en omvang ontegenzeggelijk ('klaarblijkelijk' in rov. 3.5.1) geen beletsel vormen om ervan kennis te nemen en daarop adequaat te reageren, mag de rechter ervan uitgaan dat aan het beginsel van hoor en wederhoor is voldaan, hetgeen eens te meer geldt indien tegen overlegging van de productie geen bezwaar is gemaakt. Mocht de rechter evenwel een vermoeden (zie rov. 3.5.2) hebben dat tijd en gelegenheid om kennis van een stuk te nemen en om een verweer voor te bereiden hebben ontbroken, dan dient de rechter – ook ambtshalve – erop te letten dat aan het beginsel van hoor en wederhoor wordt voldaan.

De rechter heeft daarvoor een aantal mogelijkheden. Hij kan het stuk weigeren, hij kan gelegenheid bieden alsnog van het stuk kennis te nemen of zich ervan te vergewissen dat de wederpartij geen bezwaar heeft tegen overlegging van de productie. Dit zal uit de uitspraak of het proces-verbaal van de zitting moeten blijken. Twee 'soorten' (kort voor of tijdens een terechtzitting overgelegde) producties staan dus tegenover elkaar: enerzijds de productie waarvan bij globale lezing onmiskenbaar blijkt dat de wederpartij ervan kennis nemen en zich erover kan uitlaten, en anderzijds de productie waarvan de rechter het vermoeden heeft dat dit niet zo is.

De rechter dient derhalve voor iedere zitting ter gelegenheid waarvan producties zijn overgelegd na te gaan tot welke 'soort' de producties behoren. Wanneer hij concludeert dat de producties tot de eerste 'soort' behoren, kan hij – zonder op dit punt nader in te gaan – tot de behandeling van de zaak overgaan. Indien de wederpartij tegen overlegging bezwaar heeft gemaakt, geldt dit evenzeer, zij het dat de rechter het bezwaar met een korte motivering afwijst.

In het geval dat de rechter oordeelt dat de producties tot de tweede 'soort' behoren, zal hij de wederpartij – indien deze geen

Hof voor de Rechten van de Mens. Het EHRM heeft bij herhaling beslist dat het recht van partijen om kennis te nemen van en te reageren op elkaars stukken wordt gegarandeerd door het fair trial-beginsel van art. 6 EVRM (zie voor een overzicht van de

en niet van inhoud) inzien en daarbij de aard en omvang ervan betrekken. Wat 'aard en omvang' betekent is niet in het algemeen te zeggen; de bedoeling ervan zal zijn tot uitdrukking te brengen dat bijvoorbeeld een balans op één bladzijde ingewikkelder kan

Een balans op één bladzijde kan ingewikkelder kan zijn dan een contract op tien pagina's

bezwaar heeft gemaakt – moeten vragen of zijn vermoeden juist is. Wanneer zijn vermoeden ongegrond blijkt, vindt de behandeling met de overgelegde producties plaats. Indien de wederpartij bezwaar heeft gemaakt tegen overlegging of het vermoeden van de rechter bij navraag juist bleek en de wederpartij aldus evenals de rechter meent dat geen gelegenheid heeft bestaan een adequate reactie voor te bereiden, dient de rechter de weg van rov. 3.5.2 verder te volgen. De rechter kan de producties weigeren of een maatregel nemen zodat alsnog kennisneming en voorbereiding kan plaatsvinden.

Als gezegd zal de rechter bij kennisneming van voor of tijdens een zitting overgelegde producties zich afvragen of de wederpartij een adequate reactie daarop heeft kunnen voorbereiden gezien de daarvoor beschikbare tijd. De verhouding tussen enerzijds beschikbare tijd om een adequate reactie te formuleren en anderzijds aard en omvang van de producties zal in ieder geval afzonderlijk door de rechter worden vastgesteld. Hiervoor zijn geen voorschriften te geven.

ROLREGLEMENT

In dat verband ga ik kort in op het Landelijk Reglement voor de rol bij de Rechtbanken.

Voor de dagvaardingsprocedure bij de Rechtbank geldt het Landelijk Rolreglement (LRr). Art. 1.12 LRr bepaalt dat indien een partij bij gelegenheid van een zitting (waaronder onder meer begrepen het pleidooi en de comparitie) nog producties in het geding wenst te brengen, hij die uiterlijk twee weken voor de dag van de zitting aan de rechter zendt. Uit art. 2.4 LRr volgt dat deze producties gelijktijdig aan de wederpartij worden gezonden.

De termijn van twee weken is richtinggevend – niet beslissend – voor het antwoord op de vraag of de wederpartij voldoende gelegenheid heeft gehad een deugdelijke reactie voor te bereiden. Wanneer een partij – in afwijking van art. 1.12 LRr – bijvoorbeeld drie dagen voor de zitting producties overlegt, kan het zijn dat aard en omvang van de producties geen beletsel voor de wederpartij vormen van de producties kennis te nemen en een gedegen reactie op te stellen. De rechter beoordeelt de toelaatbaarheid immers aan de hand van de rechtsoverwegingen 3.5.1 en 3.5.2.

Voorts is het denkbaar dat producties die conform het LRr twee weken (of zelfs op een ruimere termijn) voor de zitting worden overgelegd, gezien hun aard en omvang voor de wederpartij een beletsel vormen ervan kennis te nemen en een reactie voor te berei-

den. Gedacht kan worden aan financiële verlaggeving of een uitgebreid rapport van een deskundige omtrent de oorzaak van een brand of ongeval. Hard en fast rules over de termijn binnen welke een partij zijn producties aan de wederpartij ter beschikking moet stellen bestaan niet.

Uit het onderhavige arrest kunnen op dit punt geen algemene conclusies worden getrokken. Met name moet uit het feit dat de wederpartij de producties op woensdag heeft ontvangen en de zitting op de daaropvolgende maandag plaatsvond niet de conclusie worden getrokken dat de Hoge Raad deze termijn in het algemeen te kort vindt. Het is naar mijn mening niet voor niets dat de Hoge Raad zes relevante omstandigheden vooropstelt (rov. 3.4) en deze later herhaalt (rov. 3.6.1). Het zijn die omstandigheden die maken dat (kort gezegd) drie werkdagen voor Dipasa niet voldoende zijn om van de overgelegde affidavit kennis te nemen en daarop een gedegen reactie te formuleren. Wanneer uit het arrest een algemene conclusie getrokken zou moeten worden dan zou deze mijns inziens zijn dat de rechter bij de beoordeling van toelaatbaarheid van producties voor een zitting een initiërende en sturende rol heeft. ●

(advertentie)

Gedegen Onderzoek?

 DÖRR BEDRIJFSRECHERCHE
RECHERCHE- EN ADVISORBUREAU

010 - 212 49 23
www.dorr-recherche.nl